

De WIA: complexiteit bedreigt menselijke maat en betaalbaarheid

De nieuwsberichten over de WIA liegen er niet om.

We zien een toename van de WIA-instroom, hoge keuringsachterstanden bij het UWV en een greep naar maatregelen die ingaan tegen de uitgangspunten van de WIA.

In mei dit jaar publiceerde De Algemene Rekenkamer¹ dat de uitvoering van de WIA vastloopt. De tussen-rapportage van de OCTAS (Onafhankelijke Commissie Toekomstbestendig Arbeidsongeschiktheidsstelsel)² geeft aan dat het stelsel onvoldoende werkt. De complexiteit wordt als belangrijkste knelpunt genoemd. Daarnaast werkt het WIA-stelsel minder goed voor mensen zonder vast contract en zijn veel partijen verantwoordelijk voor een deel van de uitvoering zonder voldoende afstemming. Het blijkt een enorme uitdaging om een goede balans te vinden in het arbeidsongeschiktheidsstelsel tussen uitvoerbaarheid, solidariteit en betaalbaarheid.

HARDHEDEN WIA

Bij ingang van de WIA is de uitkeringsdrempel verhoogd van 15% (voor de oude WAO) naar 35% arbeidsongeschiktheid. Bij de bepaling van de mate van arbeidsongeschiktheid wordt het inkomen vóór de eerste ziekte dag vergeleken met wat iemand, gegeven zijn arbeidsongeschiktheid, in theorie kan verdienen volgens een database met functies. Door deze theoretische schatting is bij een gelijkwaardige ziekte de mate van arbeidsongeschiktheid voor iemand met een lager salaris lager dan bij een hoger inkomen. Ook blijkt dat zieke werknemers met een A0-percentage van onder de 35% moeilijk kunnen blijven werken, terwijl ze geen recht hebben op een WIA-uitkering en ze mogelijk op bijstandsniveau moeten leven. De verhoogde drempel en hogere kans op een lager arbeidsongeschiktheidspercentage bij een lager salaris worden als hardheden van de WIA gezien.

ROEP OM NIEUW ARBEIDSONGESCHIKTHEIDSSTELSEL

Dit jaar publiceert OCTAS de uitkomsten van haar onderzoek naar de WIA. Hierin gaan ze oplossingsrichtingen bieden voor een betaalbaar, uitvoerbaar en uitlegbaar toekomstbestendig arbeidsongeschiktheidsstelsel. De voorganger van de WIA, de WAO, wordt als te soepel gezien. Gedurende de WAO was het percentage van het totale aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen van de beroepsbevolking 12%. Sinds de invoering van de WIA is dit percentage gedaald naar minder dan 9% en is de jaarlijkse instroom vergelijkbaar met de percentages in ons omringende landen². Echter, het absolute aantal arbeidsongeschiktheidsgevallen neemt toe. Uit de publicatie Langetermijnraming WIA 2023 voor OCTAS³ blijkt dat het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen stijgt van 580 duizend naar ruim 730 duizend in 2060 door de verwachte groei van de beroepsbevolking en hogere AOW-leeftijd. Er zijn dus meer UWV-keuringen nodig, terwijl het aantal verzekeringsartsen de laatste jaren daalt.

KEURINGSACHTERSTANDEN VEROORZAKEN GROEN LICHT VOOR MAATREGELEN DIE INGAAN TEGEN DE UITGANGSPUNTEN VAN DE WIA

Sinds 2015 zijn er keuringsachterstanden waarbij de wettelijke termijnen worden overschreden. De Algemene Rekenkamer¹ concludeert dat de WIA niet meer uitvoerbaar is; het aantal verzekeringsartsen is naar verwachting blijvend niet toereikend, ondanks genomen maatregelen. Veel maatregelen zijn gericht op het compenseren van het tekort aan artsencapaciteit. Het paradoxale aan de situatie is dat de maatregelen vaak haaks staan op de uitgangspunten van de WIA: 'werken wie werken kan' en 'werken loont'. Twee voorbeelden van (mogelijke) maatregelen zijn:

- Per 1-10-2022 is de tijdelijke maatregel vereenvoudigde beoordeling 60-plussers geïntroduceerd voor de duur van 1 jaar en 3 maanden. Deze maatregel is inmiddels verlengd met een jaar, tot 1-1-2025. 60-plussers die in die periode de WIA instromen worden niet meer beoordeeld door een verzekeringsarts, maar krijgen een uitkering behorend bij de arbeidsongeschiktheidscategorie 80-100%. De mogelijke verdien-

capaciteit wordt niet onderzocht, ondanks dat dit in de wet WIA is opgenomen. Met een hogere uitkering is de financiële prikkel om weer aan het werk te gaan weg.

- Er is een wetsvoorstel om per 1-7-2024 gedurende 3 jaar niet meer theoretisch te beoordelen, maar praktisch. Dit houdt in dat het niet meer gaat om wat iemand gezien zijn beperkingen kan verdienen, maar puur om wat iemand daadwerkelijk verdient met werk. Hoewel de huidige manier van theoretische beoordeling niet ideaal is, is het (tijdelijk) afschaffen niet in lijn met de WIA uitgangspunten. De maatregel leidt naar verwachting tot extra instroom vanuit 35-minners en mogelijk hogere uitkeringen in de categorie 35-80% arbeidsongeschikt in de WGA. De enkel praktische beoordeling kan leiden tot hogere arbeidsongeschiktheidspercentages. Er zal minder financiële prikkel zijn om meer te werken.

Een ander wetsvoorstel betreft mkb'ers die niet meer aan het eerste spoor hoeven te werken in het tweede ziektejaar. De werkgever hoeft de arbeidsongeschikte werknemer in het tweede ziektejaar dan niet meer te re-integreren in zijn eigen bedrijf, maar kan iemand anders aannemen. De zieke werknemer komt dan eerder in het tweede spoor terecht, terwijl het eerste spoor significant betere resultaten qua re-integratie toont. Met dit voorstel wordt tegemoetgekomen aan de mkb'er, omdat het voor hem een belasting is om zijn zieke werknemer niet te kunnen vervangen. Dat is begrijpelijk vanuit werkgeverperspectief. De oplossing om het eerste spoor vroegtijdig af te sluiten komt echter ten nadele van de zieke werknemer en sluit in de praktijk minder goed aan bij de uitgangspunten van de WIA.

Verzekeringsartsen komen zelf ook in opstand⁴ tegen de inefficiënte processen en administratie, waardoor achterstanden steeds verder oplopen. Eind vorig jaar dreigden verzekeringsartsen met een afsplitsing van het UWV. Ze denken aan een organisatie die losstaat van het UWV, maar niet van de overheid.

WAT BETEKENT DIT VOOR DE BETAALBAARHEID?

Dat er iets moet veranderen is duidelijk. De UWV-keuringsachterstanden zijn een groot probleem, waarvoor een oplossing moet komen. Dat lijkt alleen bereikbaar met significante veranderingen. De (tijdelijke) maatregelen om de druk bij UWV te verminderen zijn begrijpelijk, maar ongewenst en niet houdbaar. De extra kosten die de maatregelen met zich meebrengen, worden betaald door werkgevers en verzekeraars. De maatregelen zijn duur en ondermijnen niet alleen het speelveld tussen het UWV (dat werkt met een omslagstelsel) en verzekeraars (die werken met een rentedekkingsstelsel), maar ook de uitgangspunten van de WIA. Veel aandacht gaat naar de problemen bij het UWV, terwijl - zoals o.a. OCTAS benoemt - meer aandacht nodig is voor de menselijke maat voor arbeidsongeschikten en daarmee minder complexiteit. Dit betekent ook dat het WIA-stelsel betaalbaar moet blijven, anders gaat het ten koste van heel BV Nederland. Voor het arbeidsongeschiktheidsstelsel moet een goede balans worden gevonden tussen uitvoerbaarheid, solidariteit en betaalbaarheid. ■

1 - Algemene Rekenkamer, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Rapport bij het Jaarverslag 2022, mei 2023

2 - OCTAS, Beoordeling van het arbeidsongeschiktheidsstelsel, oktober 2023

3 - Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Langetermijnraming WIA 2023 voor OCTAS, november 2023.

4 - NOS "Achterstanden lopen op: verzekeringsartsen dreigen met afsplitsing UWV", dec 2023

N. Greuder (links) is senior productspecialist collectief inkomen. H. Hamhuis MSc AAG is senior pricing actuaaris schade&inkomen. Beiden werken bij De Goudse.

Dit artikel is geschreven op persoonlijke titel.

